

EXISTENCE IN THIS WORLD

Otilia Sîrbu, Lecturer, Ph.D,
Department of Letters and Foreign Languages,
Faculty of Social Sciences, Humanities and Nature,
University Hyperion of Bucharest, Romania

Abstract

Existence in this world is only possible in this form; the permanent sacred aspect of space, its complete devotion in this dimension. The only condition for it to function is our dimension, the only chance earth has to communicate with the heavens. Otherwise, the Cosmos would be crippled. The sacred is our wholeness it is the assurance of time and place of our space, it is life itself and its fertility. The sacred is a tale, it is always the same tale. The universe has lost its sacred aspect and we are now helpless and feeling sorry for ourselves. We are not ourselves though we seem to be.

Keywords: conscience, profane, human being, existence.

Ordinii morale nu i se cuvine doar prezentul vrăjit sau... dezvrăjit deoarece acesta nu va rămâne permanent identic ca stare. Va avea toate șansele, cum e firesc, cum se întâmplă adesea, să devină un trecut de cele mai multe ori prăfuit pentru viitorul ce-l urmează. Așadar... când ar putea rămâne prezentul... prezent?

Omenirea și ordinea sa morală pot deveni valide prin însăși conștiința sa mitică permanent revendicată. O simbioză complexă, nuanțată, autentică. Sentimentul de a fi străin într-o lume, oricare ar fi ea, poate fi anulat prin acel altundeva ce trebuie căutat, ce poate fi găsit într-un prezent ce poate să rămână prezent. Mitul și povestea sa nesfârșită... căci realitatea lui e departe de a fi doar o monedă de schimb, la întâmplare. Această realitate nu poate fi înțeleasă oricum, nu poate fi dusă în derizoriu spre a fi folosită neprincipial, inuman, aberant.

Așa se explică de ce ideologiile totalitare, deși au intuit că nu se pot impune astfel, s-au străduit să supună mitul propagandei lor sforăitoare dincolo de umanul inuman.

„Nazismele și fascismele au știut prea bine că nu se poate manevra omul prin intermediul mitului (...). Când un om strivit de sentimentul falsității universale și conștient de falsitatea propriei existențe aude aceste voci invitându-l să se trezească și să iasă din nulitatea în care alunecă, cum să nu răspundă cu întreaga lui credință și supunere? E resuscitat, e chemat la existență, va fi scos din dezorientare și i se va da o forță, va ști în sfârșit cine e, ce vrea să fie. E scos din nimic pentru a fi făcut soldat sau cruciat. E scos din anonimul neputinței pentru a i se da anonimul puterii. Prea puțin contează atunci cauza, cu condiția să aducă destulă exaltare pentru a da sentimentul existenței și al participării la o totalitate”¹

¹ Jean Starobinski, Miquel Barceló, *Interrogatoire du masque*, Editions Galilée, 2015, p.23

Indispensabilitatea legii totalitare... nicio regulă care să-i justifice conținutul. Poate doar eșecul. Doctrina de stat totalitar, rațiunea oricărei ideologii care acționează după bunul său plac. Nimeni și nimic nu o pot constrânge când deja e consacrată în absolutismul ei. Nimic nu-i poate fi organizatoric superior. Pe cât de pătimasă este această rațiune absolutistă, pe atât de mare e neîncrederea în ciuda aparentei sale docilități. În astfel de situații, conștiința umană nu mai poate structura universul uman. Darwinismul social, Darwin însuși sunt exemple, dar și cauze. Raționalismul științelor naturii a suspendat pentru un timp șansa mitică a vieții, individul devenind un număr oarecare în organizarea unei conglomerat uman precum societatea.

Prin caracterul ei ireductibil, orice disciplină, oricât de intens s-a străduit a fi demersul său, a dovedit o anume „incapacitate” de a salva spiritul omenirii în ideea de adevăr absolut așa cum își propusese inițial. La rândul ei, omenirea își are partea ei de vinovăție.

„Împingând cercetările din ce în ce mai departe, ajungem în mod necesar la cuvinte primitive ce nu pot fi definite și la principii atât de clare încât nu mai putem găsi altele care să fie și mai clare pentru a folosi drept dovadă a lor. De unde rezultă că oamenii se află într-o neputință naturală și imuabilă de a trata o știință, oricare ar fi ea, într-o ordine desăvârșită”²

Transparența lumii, indiferent de modalitatea de a fi tratată, nu e atât de... transparentă.

Ideea unei gândiri largite, cuprinsă multilateral disciplinar, filosofia modernă, umanismul contemporan, toate acestea și multe altele nu pot anticipa întru totul ce înseamnă în esența lui, universul globalizat, viitorul, prezentul, dar și trecutul omenirii. Cât de salvator și cuprinzător ar putea, va putea, a fost el?

Cert este că, dacă ne referim la prezent, și nu numai, atitudinea umană e compromisă prin propria-i „atitudine”; de la așa-zisa înțelegere a celuilalt, până la ideea de toleranță, spiritul democratic, etc. Ființa umană e concepută a fi întreagă în starea ei de spontaneitate... umană. O stare potrivită în raport cu universul pe care dorește nu numai a-l cunoaște, ci și de a-l stăpâni de-a lungul vieții sale.

„Universului, care se resoarbe în niște elemente stabile și eterne, omul i-a juxtapus un univers în care destinul uman să se poată desfășura, care să aibă cu adevărat istorie; acest univers este lumea mitului”³

Nu vom pleda pentru o exclusivitate a mitului în raport cu spiritul contemporan, ci vom căuta soluții simbiotice pentru ca universul, lumea noastră să fie pe măsura dăruirii în care am fost creați. Etica egalitară, trăirile romantice, dragostea pentru animale, pentru ființele umane, pentru sălbăticie, dar și pentru natura civilizată, metafizica, filosofia, știința, toate alăturate mitului trebuie să trimită la o lume a transcendenței. „Structura platoniciană” a lumii mitice în concepția lui Eliade se definea prin ansamblul de esențe a cărui valoare absolută poate governa orice realitate umană. Când folosim termenul de esențe includem și imaginația, structura arhetipală, inconștientul colectiv (cel ce poate activa conștiința fundamentală, mitică). Inclusiv visul. Un exemplu, un rezumat al teoriei lui Jung despre vise ce poate fi determinant, inclus în același guvern al esențelor.

Ca un remember...1. Visele sunt evenimente naturale, spontane ce se desfășoară independent de voința ori intenția conștientă; 2. Visele sunt deopotrivă funcționale și compensatorii prin

² Blaise Pascal, *De l'Esprit géométrique*, Oeuvres, Bibliothèque de la Pléiade, N.R.F., p. 362

³ Emile Bréhier, *Philosophie et Mythe*, Revue de la Métaphysique et de Morale, 1914, p.362.

faptul că servesc la înlesnirea echilibrului și a individuației personalității; 3. Simbolurile viselor sunt adevărate simboluri, nu semne; ele dețin o funcție transcendentă; 4. Forța terapeutică a viselor este mai bine slujită de tehnica amplificării și imaginației active decât de interpretarea bazată pe „asociația liberă”. Concluzionând, imaginația poate fi punctul de întregire din noi, elementul coagulant, punctul de la care plecăm și ajungem.

Orice element participativ în această structură ce guvernează ființa umană este și poate deveni o constantă necesară, imanentă, implicită, riguroasă, idee, materie sau lege.

Evident că nu este vorba de o constantă a caracteristicilor, a asemănărilor sau diferențelor. Dacă rațiunea înseamnă reductibilitate, mitul în stare opusă este eferescență. Ființa umană nu poate trăi în stare pur rațională, în stare absolută a religiosului, cum nu poate trăi complet în afara lumii. Însă, când omul înțelege și realitatea mitului căruia el îi aparține, atunci, abia atunci se va înțelege în toată complexitatea sa. Se va simți în centrul universului, se va atașa de el și îi va rămâne fidel, dincolo de ființa sa. Mitul este starea pură a inocenței surprinzătoare prin sensul integrării în absolut. Mitul nu marginalizează ființele noastre în niciun fel de trăire. Aceasta e taina sa. Dacă rațiunea lărgeste perspectiva de înțelegere a centrului universului, mitul este însuși temeiul său. Mitul nu poate să înțeleagă realitatea decât prin iubire, dăruire, asumare a ființelor noastre prin temeiul centrului pe care îl reprezintă. Spiritul în plenitudinea sa le poate întâlni prin expansiunea structurilor sale. Mitul nu intervine pentru a dezvolta imaginația, ci datorită acesteia, arhetipal putem redeveni ceea ce mitul speră să reîntâlnească în centrul trăirilor noastre. Orizontul uman devine viabil doar prin aceste date. Lumea nu este făcută doar în real, pentru concretețea lui. Prin darul imaginației noastre, ne putem revendica nelimitatul drept în spațiu și timp.

„Sistemele filosofice, scria Bergson, nu sunt croite pe măsura realității în care trăim. Ele sunt prea largi pentru ea. Analizați unul dintre ele, ales în mod corect: veți vedea că s-ar putea aplica la fel de bine unei lumi în care nu ar exista nici plante, nici animale, ci numai oameni; în care oamenii s-ar putea lipsi de a mai bea și de a mânca; în care ei nu ar dormi, nu ar visa și nici nu ar vorbi fără șir; în care ei s-ar naște senili pentru a muri sugari; în care energia ar urca înapoi panta degradării; în care totul ar merge invers și ar rămâne pe dos”⁴

Ceea ce datorăm mitului este îndrăzneala de a fi noi înșine nu numai în raport cu noi. Îndrăzneala de a ieși cu noi în lume, de a ne lăsa continuați în trăirile noastre prin trăirile celorlalți. Poate fi o definiție anume a conștientului colectiv. Ne datorăm unuia altuia acest lucru, aceste date care ne aparțin și individual și colectiv. O lume nu poate fi schimbată decât prin fiecare dintre noi reinventând simbolistica de început al nașterii universului. O simbolistică care se nuanțează prin zile, ani, anotimpuri, veșnicia însăși. Ceea ce îl diferențiază pe omul arhaic, omul de început, de cel actual, modern, este realitatea fenomenului de constrângere. Realitate „aplicată” și extrem de evidentă acum în „modernitate” și în ceea ce a fost premergător ei. Constrângerea e un fapt determinant, de impunere a unor date nepotrivite stării inițiale, firești. Starea de constrângere este acea stare considerată, autoconsiderată, pe cât de rațională, pe atât de binemeritată. Comparând, observăm o mare diferență raportată la omul arhaic, omul de început, care nu se supunea acestor date. Felul său de a fi, conștient, îl determina, iată, să trăiască împlinindu-și propria sa istorie. O trăia constrâns doar de legile naturii, în timp ce ființa prezentului caută să trăiască istoria de cele multe ori în afara sa. Supus stării de constrângere ca stare rațională dar și umană, ca temei al unor acțiuni pe care și le dorește a fi reazemul construcției sale interioare și exterioare, omul prezentului pierde astfel, de cele mai multe ori, propria stare firească de

⁴ Henri Bergson, *La Pensée et le Mouvant*, Presses Universitaires de France, 1934, p.7

înțelegere a esenței sale umane, pierzându-se de fapt pe el. Orice raportare umană la esența existențială este un act mitic. Este o formă de „răsucire” unică spre cel dintâi din noi, din eu-ul nostru, copleșit de generozitatea sinelui. Cât de intens este acest act depinde de fiecare dintre noi, deși arhetipal suntem aceiași. Diferă intensitatea imaginației, a trăirii, a dăruirii și a capacității de regenerare a acestor date. Orice ființă umană are un trecut și un viitor prin prezentul pe care îl trăiește. Depinde de cât de prezentă este cu ea însăși, de cât de „supusă” poate fi propriei sale revelații în fața Universului. Supușenia aceasta poate oferi șansa universului celui care acordă cu aceeași intensitate, în aceeași măsură atenție sinelui și eu-ului. Prin conștiința de sine, prin conștiința eu-ului, prin conștiința axei celor două realități, ființa umană nu se poate pierde „în lume”. Se poate statornici în veșnicie. Se poate raporta la ea, fără să se anuleze pe sine, prin raportarea la eu-ul dogmatic. Din acest raport se naște mitul. Raportul cu sinele, cu viața concretă, cu viața ta, cu viața celuilalt, nu neapărat în ideea de „aproapele” tău. O definiție a prezenței noastre în această lume. Conștiința valorilor ca focar de mituri constituie inventarul virtual al semnificațiilor umane, totalitatea a ceea ce ființa umană dăruiește naturii. O lume fără mituri nu ar mai fi o lume căreia să-și aparțină. Dincolo de marile sisteme filosofice, de orice descoperire tehnică sau științifică, de concepții raționale sau logice, de influențele cotidianului imediat, există realitatea magică a mitului. El cristalizează starea de plenitudine existențială.

Intenția mitică, așa cum afirma G.Gusdorf, este cea care definește modalitățile acestei prezențe în lume. „Intenția mitică trasează mediul de gândire, ca și mediul de acțiune. Ea trimite la ființa care se află dincolo, conferind fiecărei afirmații prelungirile escatologice fără de care n-ar fi decât ceea ce este. Intuiția fundamentală a filosofului, gândul unic ce realizează unitatea marelui său proiect corespunde unei țintiri spre plenitudine, mereu oferită și mereu refuzată. Ea joacă deci rolul de introducere în totalitate, care este esențialmente rolul mitului. Fără îndoială, el nu se mai oferă aici ca materie. Sau, mai degrabă, el va fi dezmințit de fiecare dată când se prezintă ca materie. Mitul alegerii destinului la Platon, ca și cel al adoptării inteligibilității la Kant, nu sunt convingătoare pentru rațiune. Dar intenția mitică subzistă, mult mai puternică atât ca existență cât și ca țintă, ca ambiție pentru exercițiul total al gândirii. Critica poate respinge imaginile. Ea nu poate respinge ideile, ritmuri fundamentale, justificări ultime ale sistemelor. De altfel, Eul, Lumea și Dumnezeu, așa cum am văzut, sunt nu date, ci sensuri pentru expansiunea cunoașterii, nu conținuturi, ci forme ale rațiunii – aceasta intervenind atunci ca determinare a unei scheme ontologice a ființei în supunerea față de conștiința originară a valorilor”.⁵

Marele Timp al miturilor se justifică în acest început de secol 21. Marele timp al miturilor în incontestabila lor veșnicie retrăită.

Altminteri, Gusdorf, firesc poate pentru timpul său, era convins că mitul modern poate căpăta un caracter politic și social, cuvenit prin modernitatea căutărilor umanității. Ceea ce nu a înțeles el, George Gusdorf, este faptul că mitul demontează politicul, socialul prin inefabilul căutărilor sale. Veșnic prezente. Prin rezultatul lor, prins între trecut și viitor. Prin plenitudinea existențială, dar și prin acel dor de început, de viață, de sine, dor de minunile care se împlinesc sub ochii noștri, prin destinele ce ne-au fost hărăzite. Mitul este dorul de toate acestea și încă ceva în plus.

Secolul 21 este special datorită pasului hotărât, încă timid (firesc pentru orice început) prin care se îndreaptă spre un alt fel de gândire, spre o altă sensibilitate spirituală, spre o anume capacitate de înțelegere și diferențiere a dorinței de evenimentul final. Datorită acestui lucru,

acea capacitate a imaginației declanșatoare a valorilor arhetipale, moștenirea noastră milenară, va da naștere unei percepții interioare. Consecințele au șansa de a fi fabuloase, cu o mare capacitate regenerativ umană. Construirea prin sacru, a unei noi ființe spirituale neabrutizate de începutul primitiv ce își poate supune și reconstrui tehnologic o lume fără a se declara adepta unei rațiuni sterpe. Mentalul va putea fi dominat în aceeași măsură, oscilant pe principiul cotidianului imediat, al cotidianului magic, de ego, de Sine cu intenția de a anula ignoranța, atașamentul centrat pe exces. După un sângeros secol 20 și tot ce i-a premers lui, se impune imperios de către legile așezate ale universului o corelație între matricea convergență a omului și universului, sacrul deci, și construirea din interior a unei ființe noi, spiritualizate, căutătoare de adevărul fundamental al viselor sale. Mitul nu poate fi decât prezentul în prezent martor al unei trăiri miraculoase. Mitul nu e ficțiune, nu e basm, nu e un aranjament profitabil. Mitul fixează rădăcinile noastre, valorile umane în inima universului căci el știe să construiască cuvântul veșnic prin inefabilul trăirilor noastre.

Bibliografie:

1. Alpay, E. 2000, Self Concept and Self esteem Education Psychology Interactive, Readings and Educational Psychology. Voldosta: State University
2. Aniței, M. 2000, Introducere în psihologia experimentală, București: Casa de Editură și Presă
3. Boeree, G., 2006, Personality Theories, Shippensburg: University Shippensburg
4. Bonchiș, E., Drugaș, M. 2006, Introducere în psihologia personalității, Oradea: Editura Universității din Oradea
5. Brehm, S., Kassim, M. 1990, Social psychology. Boston: Houghton Mifflin Company
6. Eliade, M., 1995, Sacrul și Profanul, Ed. Humanitas, București
7. Eliade, M., 2011, Mitul eternei reînțarceri, Editura Univers Enciclopedic Gold, București
8. Eliade, M., 1992, Istoria credințelor și ideilor religioase, Editura Universitas, Chișinău
9. Guardini, R., 2004, Ieșirea din Evul mediu - Sfârșitul modernității, Editura Humanitas, București
10. Jung C.G., 2003, Opere complete, vol. I, Arhetipurile și inconștientul colectiv, Editura Trei
11. Lipovetsky, G., 2007, Fericirea paradoxală, trad. Mihai Ungureanu, Editura Polirom, Iași
12. Ries, J., 2000, Sacrul în istoria religioasă a omenirii, Editura Polirom, Iași
13. Wunenburger, J-J., 2000, Sacrul, Editura Dacia, Cluj-Napoca